

Έμιλυ Ντίκινσον

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Έκλογή - Προλεγόμενα - Μετάφραση
ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΥΤΣΟΥΡΕΛΗΣ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

[...]

Πῶς πλάθονται οἱ μῦθοι; Ἐν μέρει ἀπὸ ἀνάγκη, ἐν μέρει ἀπὸ σκοπιμότητα, ἐν μέρει ἀπὸ ἄγνοια. Τὸ ἔργο τῆς Ντίκινσον δυὸ μῦθοι σήμερα τὸ σκιάζουν. Ὁ πρῶτος, τοῦ *maudit*, τοῦ «καταραμένου» ποιητῆ, τοῦ ἀγνοημένου δῆθεν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ του. Ὁ δεῦτερος (ποὺ ἔρχεται νὰ στεφανώσῃ τὸν πρῶτο), ὁ μῦθος τοῦ πρωτοπόρου, τοῦ πρωτομοντερνιστῆ μάλιστα ποιητῆ.

Ὅτι ἡ Ἀμερικάννα ποιήτρια δὲν ἔγινε διάσημη ἐν ζωῇ ἔχει ὅμως νὰ κάνει μὲ τὸ ὅτι δὲν ἀποφάσισε ποτὲ νὰ ἐκδώσῃ τὰ ποιήματά της. Ὅταν αὐτὸ ἔγινε, τὸ 1890, τέσσερα χρόνια μετὰ τὸν θάνατό της, ὁ τόμος ἔγινε κυριολεκτικὰ ἀνάρπαστος. Ἀκόμη καὶ οἱ ἀγγλικὲς ἐφημερίδες παραμιλοῦσαν γιὰ τὸ ἐκδοτικὸ φαινόμενο Ντίκινσον. «No volumes of American poetry, not even the most popular of Longfellow's, have had so wide or so steady a sale», ἔγραφε ἡ ἐφημερίδα *The Nation*, λ.χ., τὸ 1896. Τὸ βιβλίον εἶχε κυκλοφορήσῃ τὸν Νοέμβρη, ἤδη ὅμως τὸν Δεκέμβρη τοῦ 1890 ἡ ζήτησις ἦταν τέτοια ὥστε ἓνας βιβλιοπώλης τῆς Νέας Ὑόρκης δήλωνε ὅτι καὶ ὅλη τὴν ἐκδοσὴ νὰ εἶχε θὰ τὴν διέθετε μόνος του. Καὶ ἓνας ἄλλος στὴν ἴδια πόλιν, ὅτι τὰ ἀντίτυπα ποὺ λογάριάζε ὅτι θὰ τοῦ κρατοῦσαν ἓναν χρόνον τὰ ξεπούλησε σὲ δύο μέρες!

Φυσικά, ὑπῆρξαν γκρινιάρηδες κριτικοί, ἰδίως στὴν Ἀγγλία, ποὺ δὲν τὴν βρῆκαν τοῦ γούστου τους. Ἀλλὰ αὐτὰ εἶναι πάντα στὸ πρόγραμμα ὅταν βγαίνει κάτι τόσο ἀπρόσμενα γνήσιο. Οἱ εἰδήμονες τῆς ἐποχῆς δὲν τὴν ἔβρισκαν ἀρκετὰ «καταρτισμέ-

νη». Τὴν ἔβρισκαν «σπασμωδική». Τῆς χρέωναν τὶς μετρικὲς παρασπονδίες καὶ τὰ νοηματικὰ ἄλματα ποὺ ἀπαντοῦν ὄντως στὸ ἔργο της – ἀπόρροια ἀφενὸς μὲν τῆς ἐκρηκτικῆς, δυσπειθάρχητης ἔμπνευσῆς της, ἀφετέρου δὲ τοῦ προφανοῦς γεγονότος ὅτι στὴν οὐσία πρόκειται γιὰ ἔργο ἡμιτελές, ποὺ ἡ δημιουργὸς του δὲν τὸ ἐπιμελήθηκε γιὰ μιὰ δημόσια ἔκδοση.

Τὸ εὐρὸ κοινό, ἀντίθετα, τὴ λάτρεψε ἐξ ἀρχῆς. Ἐκεῖνο δὲν χρειάζοταν περισπούδαστες ἀναλύσεις, οὔτε μετρονόμο γιὰ νὰ καταλάβει τὴ γλώσσα της, τὸν τραγουδιστικὸ ρυθμὸ της, τὴν παιδικὴ φαντασία της. Τὴ λάτρεψε ἀκριβῶς ἐπειδὴ δὲν ἦταν ἐπιτηδευμένη, ἐπειδὴ, αὐτὴ ἡ «ἀσάλευτη», εἰρωνευόταν τοὺς κοσμογυρισμένους.

*Ἦ διαβασμένη! ἔ ναυτικέ!
σοφὲ οὐρανοκατέβατε!
Πὲς τοῦ φτωχοῦ προσκνητῆ
ποῦ πέφτει τὸ «Πρωί»!*

Τὸ ξέρουμε καὶ ἀπὸ ἄλλοῦ, ἰδίως στοὺς πειθαρχημένους καὶ πουριτανικοὺς καιροὺς ἢ λαχτάρα τῆς μέθης, ἢ ἀνάγκη τῆς ἀπίθειας στὶς συμβάσεις εἶναι ἔντονη. Ὁ καιρὸς τῆς Αἰμιλίας ἦταν τέτοιος.

*Μὲς στὸ γλαυκὸ τὸ καπηλειὸ
τοῦ ἀνέμου ἐγὼ βακχεύω,
στ' ἄσωπο θέρος σκουντουφλῶ,
πλάι στὴ δροσιὰ ἀλητεύω.*

Ὁ δεῦτερος μῦθος ἔχει νὰ κάνει μὲ τὸ μασκάρημα τῆς Ντίκινσον σὲ προάγγελο τοῦ μοντερνισμοῦ, καὶ ἐνωῶ ἐδῶ τὴ στρυφνὴ, τὴ σιβυλλικὴ ἀγγλοαμερικανικὴ ἔκδοχὴ του. Μὰ ἂν ἦταν ἔτσι, δὲν θὰ τὸ παραδέχονταν πρῶτοι οἱ ἴδιοι οἱ κλασικοὶ του; Πῶς γίνονται ὁ Πάουντ καὶ ὁ Ἔλιοτ, σπουδαῖοι κριτικοὶ ποὺ ἐπηρεάζουν

ὅσο κανεῖς τῇ λογοτεχνικῇ κίνησῃ, νὰ τὴν ἀγνοοῦν; Καὶ ἀντ' αὐτῶν νὰ ὑποκλίνεται στὸ ἔργο τῆς ὁ Ρόμπερτ Φρόστ, ποιητῆς ποὺ βρῖσκεται στοὺς ἀντίποδές τους; Φυσικά, ὑπάρχουν καὶ πλευρὲς τοῦ ἔργου τῆς συγγενικὲς μὲ τὴν ποιήσῃ τοῦ 20οῦ αἰῶνα, ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ τὸσους ἄλλους προνεωτερικὸς ποιητῆς, σκέφτομαι ἐδῶ τὸν Μπλέκκ. Ἡ τρομερὴ εἰκονοπλαστικὴ δύναμη τῆς Ντίκινσον φέρνει κατὰ νοῦ τοὺς ἱμαζιστῆς ἢ τοὺς ἐξπρεσιονιστῆς, καὶ πρὶν ἀπ' αὐτοὺς ἤδη τοὺς ρομαντικὸς. Περισσότερο ὅμως συγγενεὺς πιστεύω μὲ φωνὲς τῆς νοτιότερης Εὐρώπης ἢ τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς, ἰδίως ὅταν ὑμνεῖ τὴν χαρὰ τῆς ζωῆς. Στὰ ποιήματά της αὐτὰ ὁ ἥλιος σκορπᾷ τὸ γοτθικὸ σκιάφως καὶ μπορεῖ ν' ἀκούσει κανεῖς καθαρὰ «Mediterranean intonations» – γιὰ νὰ μνημονεύσω ἓνα δικό της στίχο.

Κανεῖς συναντᾷ ἐπιπλέον ἓνα εἶδος αἰσθητικῆς τοῦ ἐλάχιστου, τὴν ὁποία στὴν καθαρότερῃ τῆς μορφῇ τὴν βρῖσκουμε σὲ λαϊκὲς μορφὲς τέχνης ἢ, πολὺ ἀργότερα, σὲ νεωτερικὸς ποιητῆς ὅπως ἐδῶ σ' ἐμᾶς ὁ Ὀδυσσεὺς Ἐλύτης. Γιατὶ βέβαια ἡ Ἄνω Ἑλλάδα τοῦ ἐνός δὲν εἶναι παρὰ τὸ ποθεινὸ Λιβᾶδι τῆς ἄλλης: τόποι ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ κάθε ψιμύθι, γυμνοὶ ἕως μυελοῦ ὀστέων, ὡς τὴν ἁγία Πεμπτουσία τῶν πραγμάτων.

Ἐὰν ἀποσυνθέσεις τὴν Ἑλλάδα, στὸ τέλος θὰ δεῖς νὰ σοῦ ἀπομένουν μιὰ ἐλιά, ἓνα ἀμπέλι καὶ ἓνα καράβι. Ποῦ σημαίνει: μὲ ἄλλα τόσα τὴν ζαναφτιάχνεις.

*Ἕνα λιβάδι λὲς ποθεῖς;
Μιὰ μέλισσα θὰ χρειαστεῖς,
καὶ ἓνα τριφύλλι πλάι σ' αὐτή,
καὶ ἓνα ὄνειρο νὰ ὄνειρευτεῖς –
ὁμως καὶ τ' ὄνειρό σου ἀρκεῖ,
μέλισσ' ἂν δὲν μπορεῖς νὰ βρεῖς.*

Καὶ στοὺς δύο βρῖσκουμε ἐπίσης ὅ,τι ἔχουν ἀποκαλέσει *φυσικὴ*

μεταφυσική, τὴ διαρκὴ ἀναζήτηση δηλαδή τῆς Ἐδέμ ὅχι σ' ἓνα μεταθανάτιο Ἐπέκεινα ἀλλὰ στὸ ἐδῶ καὶ τὸ τώρα, στὴν ἐνθαρμυκὴ λειτουργία τῶν αἰσθήσεων ποὺ τελεῖται στὸν μεγάλο ναὸ τῆς Φύσης.

*Δύο εἶν' οἱ Παράδεισοι
ποὺ λέει κι ἡ παράδοση:*

*Εἶν' ἓνας μὲς στοὺς οὐρανοὺς
ποὺ μήτε τὸν χωραεὶ ὁ νοῦς*

*Κι ὅπου ἀδερφέ μου γιὰ νὰ πᾶς
θά 'ναι ἀπὸ δίπλα του παπᾶς*

*Εἶν' ἓνας ἄλλος ἐδωνὰ
κι ἄς μὴν τὸν βλέπεις πουθενὰ*

*Ὅρη θάλασσες καὶ βράχοι
μοιάζει λίγος κι ὅλα τὰ 'χει*

γράφει ὁ Ἐλύτης. Καὶ ἡ Ντίκινσον:

*Κάποιοι στὴν ἐκκλησία τους
τηροῦν τὴν Κυριακή,
ἐγὼ ἐδῶ στὸ σπίτι,
τὴ φυλλωσιὰ ἔχω τροῦλο μου,
γιὰ ψάλτη ἓναν σπουργίτη.*

*Κάποιοι φορώντας ἄμφια
τηροῦν τὴν Κυριακή,
ἐγὼ φορῶ φτερά,
καμπάνες δὲν ἤχοῦν ἐδῶ,
μόνο κελαηδητά.*

*Ἐδῶ κηρύσσει ὁ Θεός,
πολὸν γνωστὸς παπᾶς,
ποτέ του αὐτὸς δὲν φλναρεῖ
καὶ στήν Ἐδέμ κάθε στιγμή
μπορεῖς ἂν θές νὰ πᾶς.*

Εἶναι ἄραγε νεωτερικὴ αὐτὴ ἡ αἴσθησις τοῦ Ἱεροῦ ποῦ τὴ συναντοῦμε τὸν 20ὸ αἰῶνα σὲ τόσοις ποιητῆς πρωτίστως τοῦ Νότου, δικούς μας καὶ ξένους – στὸν Νίκο Γκάτσο, ἄς ποῦμε, τὸν Ἄγγελο Σικελιανό, τὸν Ὀκτάβιο Πάς, τὸν Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα; Ἄν ναί, δικαίως ἢ Ντίκινσον μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ προμηνύτοράς της. Προσωπικὰ βλέπω ἐδῶ κάτι ἄλλο, τὴν ἐπιβίωσις ἑνὸς πνεύματος ἀρχέγονου, παγανιστικοῦ, κοιμώμενου χιλιετίες κάτω ἀπὸ τοὺς πουριτανισμοὺς καὶ τὶς χρηστομάθειες, καὶ ἀναστημένου σὲ στιγμή ἀναπάντεχη μὲ τὴ μαιευτικὴ βία τοῦ ἐκρηκτικοῦ ταλέντου.

Ὅμως καὶ ἡ ἄκρα συμπίκνωσις καὶ ἐλλειπτικότητα εἶναι παμπάλαια μέσα τῆς ποιήσεως καὶ ὄχι νεωτερισμοί. Γιατὶ πλάι στήν ὄψη τῆς τῆ μεσογειακῆ, ἢ Ντίκινσον, ὅπως προεῖπα, ἔχει καὶ μιὰ ὄψη γοτθικῆ, ἀνήκει καὶ σὲ μιὰ παράδοσις μεταφυσικῶν ποιητῶν ποῦ τὴν ὀδηγεῖ ἐνίοτε στὰ ὅρια τοῦ ἐρμητισμοῦ. Νὰ πῶς μιλάει λ.χ. γιὰ τὸν τάφο:

*Μ' ὅ,τι ἔχει σκάψει τὴ Ρωγμὴ,
μ' αὐτὸ νὰ τὴ γεμίσεις,
θὰ χάσκει ἀκόμη πιὸ πολὺ
ἀλλιώτικα ἂν τὴν κλείσεις.
Τὴν Ἄβυσσο δὲν γίνεσαι
μὲ ἄερα νὰ σφραγίσεις.*

Σὲ παραλλαγὴ σώζεται ὁ στίχος «Plug a Sepulchre» ἀντὶ τοῦ «Solder an Abyss», ποῦ φωτίζει καλύτερα τὸ περιεχόμενο: ἂν ἡ ζωὴ ἔχει τίμημα τὸν θάνατο εἶναι γιὰτὶ μόνο ἐκεῖνη, ὡς ἀπό-

λυτη πλήρωση, μπορεί νά γεμίσει τὸ ἀπόλυτο χάσμα. Μὲ τὴν ἔννοια αὐτὴ ὁ τάφος δὲν δηλώνει τὴν ἀπουσία, ἀλλὰ τὴν παρουσία: ἐκείνου ποὺ ὑπῆρξε. Οἱ νεκροθάφτες, ἔγραφε καὶ ὁ ὄψιμος Γέητς,

*ἄλλο δὲν κάνουνε παρὰ νὰ χώνουν πάλι
τοὺς πεθαμένους μὲς στ' ἀνθρώπου τὸ κεφάλι.*

Ἐννοεῖται ὅτι καὶ ὁ ἔρμητισμὸς ἔχει ἀρχαῖες καταβολές, δὲν εἶναι ἐπινόηση τοῦ μοντερνισμοῦ. Ἐξάλλου, ἀκόμη καὶ τὰ ἔρμητικὰ ποιήματα τῆς Ντίκινσον δὲν ἔχουν σχέση με τοὺς νοησιαρχικοὺς γρίφους τῶν νεωτερικῶν. Ἡ Ἔμιλυ δὲν ἔχει τίποτε τὸ διανοουμενίστικο ἢ τὸ ἐγκεφαλικὸ πάνω της. Παρὰ τὰ διαβάσματά της, δὲν φιλοδόχησε ποτὲ νὰ γίνεи poeta doctus, οὔτε ἔχει τὴ στόφα, τὸ «κύρος», τὴν *authority* μετὴν ὁποῖα μιλοῦν οἱ μαίτρ τοῦ εἴδους. Ἐμπρὸς σὲ ὁμοτέχνους της αὐτῆς τῆς λογῆς, ἕναν Χαίλντερλιν, λ.χ., ἕναν Σολωμό, ἕναν Μπωντλαίρ, ὁ κόσμος της εἶναι ταπεινὸς καὶ σαφῶς περιγεγραμμένος. Θρεμμένος ἀπὸ τὴν ἐγγύτητά του πρὸς τὴ φύση καὶ τὸν πολιτισμὸ τῆς Νέας Ἀγγλίας, τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ του εἶναι ἡ ἀπλότητα, ἡ εὐγένεια καὶ ἡ ἰθαγένεια:

*Τὸ γράμμα μου εἶν' ἀπὸ τὸν Κόσμο
—Κεῖνος δὲν μοῦ ἔγραφε ποτέ—
δὺὸ λόγια τρυφερὰ πρὸς ἡ Φύση
ἢ Δέσποινα μοῦ δίδαξε.*

*Δὲν ξέρω ποιὸς θὰ τὸ διαβάσει
μὰ στ' ὄνομά Της τρυφερῇ
ἂς εἶναι κι ἡ δική σας κρίση,
συμπατριῶτες μου καλοί.*

* * *

Καί οἱ δύο αὐτοὶ μῦθοι εἶναι πρόσφατα σχετικὰ δημιουργήματα, τῶν τελευταίων δεκαετιῶν τοῦ 20οῦ αἰώνα. Εἶναι ἡ ἐποχὴ πού ἡ γνώση τῶν τρόπων καὶ τῶν ρυθμῶν τῆς ἔμμετρης ποίησης ἔχει πιά ἐκλείψει στὰ πανεπιστήμια καὶ ἀναδύεται ἡ ἀρρώστια, ἀπὸ τὴ μιά, τοῦ φιλολογισμοῦ (ὅλοι αὐτοὶ οἱ σχολαστικισμοὶ γιὰ τὸ «ἐκδοτικὸ πρόβλημα») καί, ἀπὸ τὴν ἄλλη, τῆς ἀχαλίνωτης θεωριοκρατίας – φεμινιστικῆς ἢ ἄλλης ἐμπνεύσεως.

Δίνω ἓνα παράδειγμα, περιβόητο: τὶς παῦλες τῆς Ντίκινσον. Ὅποιος εἶναι κάπως ἐξοικειωμένος μὲ τὴ χειρόγραφη παράδοση τῶν προηγούμενων αἰώνων, δὲν θὰ τὸν ξαφνιασούν. «Περισσότερες ἐπεμβάσεις ἔγιναν στὶς περίφημες παῦλες πού κατακλύζουν τὸ χειρόγραφο», σημειώνει ἡ ἐπιμελήτρια τοῦ Σεφέρη στὶς *Μέρες Η΄*:

Ἡ σεφερικὴ παύλα μπορεῖ νὰ ὑποκαταστήσει περίπου ὅλα τὰ σημεῖα στίξης. Συνήθως εἶναι εὐκόλο νὰ καταλάβει κανεὶς τὸ ρόλο τῆς στὸ κείμενο.

Τὸ ἴδιο ὅμως δὲν συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς Ὕμνους στὴ νύχτα τοῦ Νοβάλις, ἔργο πρωτοδημοσιευμένο στὰ 1800;

Preis der Weltkönigin, der hohen Verkündigerinn heiliger
Welten, der Pflegerinn seliger Liebe – sie sendet mir dich –
zarte Geliebte – liebliche Sonne der Nacht, – nun wach ich –
denn ich bin Dein und Mein – du hast die Nacht mir zum
Leben verkündet – mich zum Menschen gemacht –

καὶ οὕτω καθεξῆς.

Πὲς τὴν Ἀλήθεια ἀλλὰ λοξὰ

Πὲς τὴν Ἀλήθεια ἀλλὰ λοξά,
ὄχι μεμιᾶς, μὲ βία –
τόσο ἔχει φῶτα λαμπερὰ
πὺ ἀίφνιδιάζει ἢ εὐθεία.

Πρέπει ἀργά, ὅπως τὸ παιδί
στὴ θύελλα ξεζαρώνει,
νὰ φέγγει ἡ Ἀλήθεια – εἰδεμὴ
τοὺς πάντες τοὺς τυφλώνει.

Ἦ «Ἐλπίδα» εἶν' πλάσμα μὲ φτερά

Ἦ «Ἐλπίδα» εἶν' πλάσμα μὲ φτερά –
μὲς στήν ψυχὴ κουρνιαῖζει,
μὲ δίχως λέξεις τραγουδᾷ,
στιγμὴ δὲν ἡσυχάζει.

Κι ἤχει στήν μπόρα πιὸ γλυκά –
αἰσχυρὴ ἢ θύελλα θά 'ναι
ποὺ τὰ μικρὰ ἀπειλεῖ πουλιὰ
ζεστοὺς ποὺ μᾶς κρατᾶνε.

Τὴν ἄκουσα σὲ κρύες στεριές,
στ' ἄξενα τὰ πελάγη
καὶ δὲν μοῦ γύρεψε ποτὲ
κάν μιὰ μπουκιὰ ἀποφάγι.

Μόνο στὸ θάλαπος τ' οὐρανοῦ

Μόνο στὸ θάλαπος τ' οὐρανοῦ
μπορεῖς στ' ἀλήθεια νὰ τοὺς δεῖς –
στοὺς τόμους σου δὲν θὰ τοὺς βρεῖς,
οἱ ἀληθινοὶ στίχοι πετοῦν.

Πίνω ἔν' ἀνήκουστο ποτό

Πίνω ἔν' ἀνήκουστο ποτό
σέ κούπα ἀπὸ σεντέφι –
δὲν βγάζει ἢ Ἔσση σὰν αὐτὸ
μοῦρα ὅσα κι ἂν ἔχει!

Μὲς στὸ γλαυκὸ τὸ καπηλειὸ
τοῦ ἀνέμου ἐγὼ βακχεύω,
στ' ἄσωτο θέρος σκουντουφλῶ,
πλάι στὴ δροσιὰ ἀλητεύω.

Σὰν θὰ πετάει ὁ κάπελας
ἔξω ἀργὰ ἕνα βράδυ
τὴ μεθυσμένη μέλισσα
στῆς πίκρας τὸ λιβάδι

καὶ τὸ γυαλὶ θὰ παρατοῦν
οἱ πεταλοῦδες κάτω,
ἐγὼ τὸ ποτηράκι μου
θ' ἀδειάζω ἄσπρο πάτο!

Ἦσπου τὰ Σεραφεῖμ νὰ ρθοῦν
τινάζοντας τὸ χιόνι
ἀπ' τὸ καπέλο τους μεμιᾶς
γιὰ νὰ βγουν στὸ μπαλκόνι,

γιὰ νὰ βγουν κι οἱ Ἄγιοι μαζὶ
ψηλὰ ἀπ' τὸ Θεῖο Βασίλειο
νὰ δοῦνε τὸν μικρὸ μπεκρὴ –
νὰ πιάνεται ἀπ' τὸν Ἥλιο!

Ἡ ἐπιτυχία εἶν' πιὸ γλυκιὰ

Ἡ ἐπιτυχία εἶν' πιὸ γλυκιὰ
γιὰ ἐκείνους ποὺ ἀποτύχαν –
τὸ νέκταρ ἐκτιμοῦν σωστὰ
φαρμάκι ὅσοι γευτῆκαν.

Ὁ πορθητῆς ποὺ τὸν ὕμνοῦν
κραυγὲς οὐρανομήκεις
δὲν νιώθει τόσο καθαρὰ
τῆ σημασία τῆς νίκης

ὅσο ὁ πεσμένος πρόμαχος
ποὺ ἐνώπιον τοῦ θανάτου
ἀκούει τὶς ἄγριες ἰαχὲς –
τῶν θριαμβευτῶν στ' αὐτιά του!

Ὁ κόσμος δὲν τελειώνει ἐδῶ

Ὁ κόσμος δὲν τελειώνει ἐδῶ –
κάτι ἄλλο ὑπάρχει πέρα
ἀθέατο σὰν μουσικὴ
ποὺ πάλλει στὸν ἀέρα.

Στὸ νεῦμα του τὰ χάνουμε,
τὸ λογικὸ σαστίζει,
ἀπ' τὴ φιλοσοφία μας
τί μένει ποὺ ν' ἀξίζει;

Μάταια τὸ αἰνίγμα πολλοὶ
πάλεψαν νὰ ἐξηγήσουν,
κι ὅσοι ἄνθρωποι μαρτύρησαν
γιὰ νὰ τὸ κατακτήσουν

τοῦ χλευασμοῦ φορέσανε
τὸ ἀκάνθινο στεφάνι.
Σκοντάφτει ἡ Πίστη, καὶ γελᾷ,
καὶ στέκεται ὄρθια πάλι,

ντροπὴ τὴν πιάνει μὴν τὴ δοῦν,
μὲ ζῆλο ξενυχτάει
νὰ βρεῖ ἀποδείξεις, κι ὕστερα
τὸν ἄνεμο ρωτάει.

Γκριμάτσες ἐφημέριου
καὶ ψαλμουδιὲς ἱεράρχη –
δόντι μᾶς σκίζει τὴν ψυχὴ
κι ὅπιο δὲν ὑπάρχει.

Τὰ πάντα ἢ ἀγάπη τὰ μπορεῖ

Τὰ πάντα ἢ ἀγάπη τὰ μπορεῖ,
νεκρούς δὲν ἀνασταίνει –
δὲν λέω, γιγάντια ἔχει ἰσχύ
μὰ ἀξίζει ἀλήθεια νὰ σωθεῖ
ἢ σάρκα ἢ πεθαμένη;

Ἐξάλλου ἔχει ἀποκάμει πιά,
ν' ἀναπαυτεῖ ζητάει –
τὰ μάτια της κρατάει κλειστά
ὥσπου τὰ ὀλόφωτα πανιὰ
νὰ βυθιστοῦν στὰ χάη.

Τὸ πιὸ πικρὸ, τὸ πιὸ γλυκὸ

Τὸ πιὸ πικρὸ, τὸ πιὸ γλυκὸ,
τὸ πιὸ τρελὸ βουητὸ
τὸ ξεσηκώνουν τὰ πουλιὰ
στοῦ Μάρτη τ' ἀνοιξιάτικα
τὰ ἐξαίσια δειλινὰ

λίγο προτοῦ ὁ Ἀπρίλης μπεῖ,
στοῦ χρόνου ἐκεῖ τὸ μαγικὸ
τὸ σύνορο ὅπου καρτερεῖ
— ἄλλος παράδεισος ἀπτός—
τὸ θέρος λὲς διστακτικὸ.

Ὁ νοῦς μας πάει στοὺς νεκρούς,
σ' ὅσους βαδίσαν δίπλα μας,
σ' ὅσους ὁ μαῦρος χωρισμὸς
τώρα τοὺς ἔκανε γιὰ μᾶς
ἀκόμη πιὸ ἀκριβοῦς.

Ὁ νοῦς μας πάει σ' ὅλα αὐτὰ
ποὺ χάσαμε καὶ μᾶς πονοῦν,
κι εὐχόμεσθε, ἔστω μιὰ στιγμή,
τοῦτοι οἱ γλυκόλαλοι λαιμοὶ
νὰ πάψουν πιά νὰ κελαηδοῦν.

Τ' αὐτὶ εἶναι δόρου γρήγορο,
νὰ τὴν τρυπᾶει ξέρει αὐτὸ
τοῦ ἀνθρώπου τὴν καρδιά
— ἄχ, ἄς μὴν ἦτανε τὰ δυὸ
τόσο ἐπικίνδυνα κοντὰ!

Ἄπαξ καὶ ταίρι βρεῖ ἡ ψυχὴ

Ἄπαξ καὶ ταίρι βρεῖ ἡ ψυχὴ
γερά τὴν πόρτα φράζει –
ώριμη τώρα θεϊκὰ
ἄλλον δὲν ξαναμπάζει.

Ψυχρὰ νὰ ἴρχονται οἱ ἄμαξες
βλέπει ὡς τὸ φτωχικό της,
ψυχρὰ τὸν Αὐτοκράτορα
νὰ σκύβει ἀφήνει ἔμπρός της.

Τὴν ἔχω δεῖ ἀπὸ τὸν λαὸ
Ἐναν μόνο νὰ ὑψώνει –
κι ὅλο τὸν κόσμον ν' ἀψηφᾷ
μετὰ καὶ νὰ πετρώνει.

Οἱ ἐκδόσεις εἶν' τοῦ πνεύματος

Οἱ ἐκδόσεις εἶν' τοῦ πνεύματος
δημοπρασία ἀχρεία –
ὄση καὶ νὰ ἴναι ἡ φτώχεια δὰ
γιὰ τούτη τὴ βρωμοδουλειὰ
εἶναι δικαιολογία;

Ἴσως, μὰ προτιμότερο
λευκὸς καὶ ξυλιασμένος
στὸν Κτίστη τὸν Λευκὸ νὰ πᾶς,
ἀπὸ τὸ νὰ σέ ζεῖ ὁ χιονιάς
ὁ μοσχοπουλημένος.

Ἡ σκέψη στὸν δημιουργὸ
ἀνήκει πέρα ὡς πέρα,
ἐκεῖνος ποὺ τὴ διακινεῖ
καρικατοῦρες ἐκποιεῖ,
βασιλικὸ ἀέρα.

Στὸν πάγκο ἄς εἶσαι ὁ ἔμπορος
μιᾶς θείας οὐράνιας χάρης,
μὰ μὴν κυλήσεις στὴν ντροπὴ
τὸ πνεῦμα σου καὶ τὴν ψυχὴ
δὺὸ φράγκα γιὰ νὰ πάρεις.